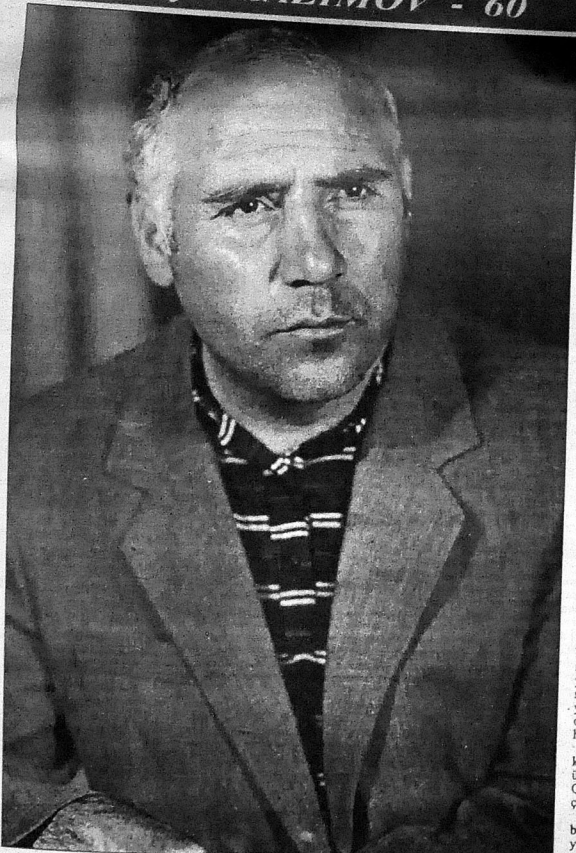

Baş redaktordan

KİMLİYİN TƏSDİQİ

*Doğrunu danışıb, düzgünü desək, gərək
İsmayıl Kazımovun alimliyini də, insanlığını da etiraf edək*

Kiçik Qafqazın aşağı silsiləsi bizim komdond keçirdi. Qabaq-qonşor Gordu baba dağı dövşəli silsiləsinin on uca zirvəsi idi. Və hordan dünyanın genişliyini görmək üçün o zirvəyə də qalxardım və ordan üzünəşə Araza tərəf baxardım. Hava aydın olanda ufuqların töməzliyi altında Araz sərhədböyü atılmış gümüş kəmor kimi parıldayırdı. Və ələ o zirvədən üzünəşə baxanda Arazböyü kəndlər, şübbəsiz, Soltanlı da çox aydın görünürdü. Bolkə də, həmyaş olmağımızdan, toləblik həvəsinə, gəncliyin bənövşə qoxusu rühəmdə olduğundan irəli gəlirdi. Deyirdim ki, bax o, İsmayılığın kəndidir. Sonra da söhbət uzandı. Həmyaşımız olan gəncin adı ünvan olurdu daha çox məşhurlara - Sərdar Əsədə, müəllimim Qəzənfər Kazımova, o vaxt publisist kimi, gənc yazıçı kimi tanınan Tahir Kazımova, hələ yadlaşdardan silinməmiş, həyatdan vaxtsız getmiş Eldar adlı gənc bir şairə, məşhur Verdizadələrə, professor Tofiq Hacıyevə, Kamal Hacıyevə və qeyrilərinə. Söz yox ki, Soltanlı kəndindən partiya, əmək və ideologiya xətti ilə məşhur olanlar da vardı. Və bunlar yada düşmərdi. Görünür, yada düşməyinin sirri yalnız sözlə bağlıdır. Sözlün haləsində olanlar "söz" adlanan məşəl işığında daha aydın görünür. O vaxt hələ Qarabəğin göylərini qara bulud tamam örtmüşdü. Doğrudur, ala-təla buludlar vardı gəy üzündə və Arazböyü da hordan qalın, six çən çökərdi. Adama elə gəlirdi ki, o çənin üstünə yerimək də olar və yərə də düşməz. Amma gəy üzündən günəş şaxı-yanda o çən, çəşkin yağış olub, şəh olub yərə çökərdi. Heç bilməzdin ki, hara getdi?..

Və axır ki, o vaxt da gəlib çatdı ki, o qara buludlar da sıxlaşıb göyün üzünü tutdu. O çən-çəşkin də bütün Qarabəği bürüdü. Və hələ ki, o çənin, çəşkinin üstinə də yeriyə bilmirik. ...Yox, dünya dağılmadı. O Qarabəğin üstündə yanan günəşin işığı da yox olmadı. Bolkə, parçalanıb işıq

külcələri kimi o yerin, yurdun ziyalılarının ruhuna çöküdü. İndi zəvərlər kimi ayrı-ayrı ziyalıların gözlorində yanır o işıq. Elo indinin əzəndə də o yerdən yurdndan, o elədən da bütün Qarabəğdən olan ziyalı dostlarımızın gözlorinə baxanda o nara, o işığı görürəm. İsmayılın gözündə görürəm, Çəparın gözündə görürəm. Çünki həmyaş olanlar gəncliyindəki döğməliq unutmayanlar bir-birinin gözlorinə daha aydın, daha açıq, daha sorrast baxa bilirlər.

Hər bir yaradıcının on diqqətçəkən əsəri altmışın tamamında yazılır. Bu, şəxsin öz imzasıdır; cəmiyyətdə necə görünür, kimliyini təsdiq edə bilibmi, bir sözə, varmı, yoxmu? Ümumiyyətlə, hər bir insan üçün özünü təsdiq etmək istəməməli yoldan keçir. Birində şəxsin insanlığı, mənəvi dəyəri, o birində sənəti, elmi. Və son nəticədə bu yollar gəlib birləşməlidir. Kimlər üçünsə, bolkə, daha tez; qırxdə, əllidə və deyərdim ki, daha müəmməllə altmışda birləşir, təmləşir. Ən sətir əppəndə də, ən qəddər qərəzkar da altmış yaşda həqiqəti etirafdan yayına bilmir.

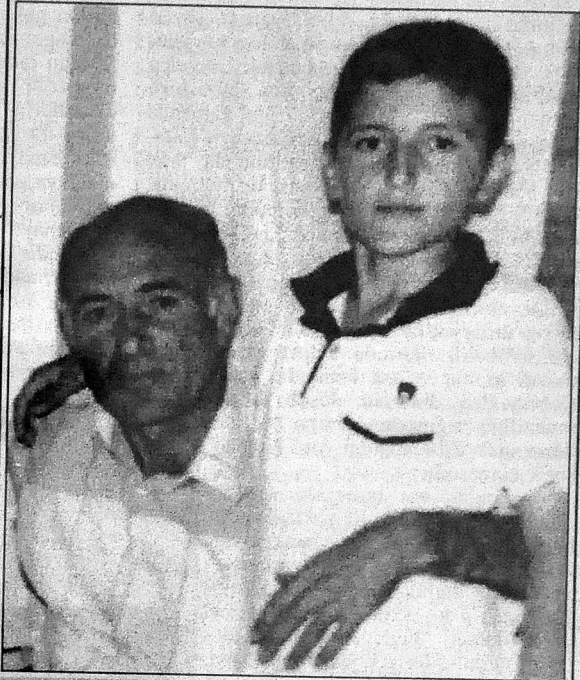
"İsmayıl Kazımov - 60" adı ilə təqdim olunan "Kimliyın təsdiqi" kitabı etiraf yazılıb. Və bizim ədəbi-elmi ictimaiyyətin etirafı da ələ budur. Tanınmış elm adamlarının, müasirlərinin İsmayıl Kazımov haqqında düşüncələri göstörir ki, dədə-baba diləyio desək, o, papağını günə havayı yandırmayıb. Təqdim olunan yazılar onu kifayət qədər qabaq göstörür bilirlər. ...İsmayılı, Çəparla Arazqarğı Xələflidəki evimdə, Yuxarı Xələflidəki dədə-baba həyotimizdə və eləcə də Cəbrayıl şəhərində çoxlu görüşlərimiz olub. Və hordan də fikirləşirəm ki, o süfrədəki çərayın, duzun dadı deyəsən, ayrı kür idi. Mən də onların Soltanlı kəndindəki evində olmuşam. Uzun eyvanlı, birmötblə ev idi. Atası da ələ həmin eyvanda əyölşmüşdü.

105

Yaxına getdim, Babas kişiylə görüşdüm. Dostlarının atası ölümü isti-isti sıxdı, xeyli buraxmadı. Dodaqlarının da arasında nəşə pıçıldadı. Dediylə sözlərdən yadımda qalanı da var. Amma əsas bu idi: "Bir-birinizə arxa-dayaq olun". Həmin o deyilməyən sözün, öl ilə ötürülən hissini, duyğunun bundan üstün ifadəsini görmürəm. Babas kişi sonra da elə baxmağında davam elədi.

...Çaparı oğlu Fəridin ömür kitabının bitdiyi gündə həmin anları bir də xatırladım. Həmişə düşünürdüm ki, yaş Çapara dov gələ bilməz. Təkcə Çapara yox, elə bu qardaşların hər birinə. Ancaq belə deyilmiş. Həyat gücünü göstərmək üçün qəzadan, qədərdən də yararlanır.

Deyəsən, gözləri də bir qədər fərdən düşmüşdü. Amma uzaqlara baxırdı. Bəlkə də, hələ əli yetmədiyi arzulara tərəf baxırdı. Həmişə düşünürəm ki, biz babalara, nə-nələ, atalara, analara borclu qaldıq. Onları son arzularına - yurdda dəfn olunmaq arzularına qovuşdura bilmədik.

KİMLİYİN TƏSDİQİ

Doğrunu danışib, düzgünü desək, gərək İsmayıl Kazımovun alimliyini də, insanlığını da etiraf edək

* * *

20-25 il bundan əvvəl mən yaşda olan ədəbiyyat və elm adamları - dostlar, tanışlar, tələbə yoldaşları arasında hələnin gələcək həyatına bir cür proqnoz verilirdi. İndiki halda "kimlərə hansı yol qoyulur, kimdən hansı ümid gözlənilirdi?" - sualına cavab vermək fikrim yoxdur. Ancaq İsmayıl və Çapar Kazımov qardaşları haqqında zarafatya da olsa, belə fikir səslənirdi; "onlar həmişə kölgədə olacaqlar. Çünki özlərindən qabaqda daha məşhur Kazımovlar var". Və əlbəttə ki, bu zaman professor Qəzənfər Kazımov və yazıçı Tahir Kazımov qardaşları nəzərdə tutulurdu. Göz önünə gətirilənlərin həqiqətinə şübhə yoxdur. Ancaq bu düşüncədə gələcək həyat yollarında əsl həqiqətin inam və inadın sayəsində istedadla güvənilərək cilalanıb aydınlanması unudulurdu.

İndi İsmayıl Kazımov türkologiya sahəsində kifayət qədər tanınan və öz sözünü, öz məntiqini ədəbi-elmi ictimaiyyətdə dikte etmiş tədqiqatçıdır. Onun istər namizədliyi, istərsə də doktorluq işlərinin vəzni, çəkisi, elmi düşüncədə yeri sahəyə bələd olanlara yaxşı məlumdur.

...Orxan Pamuk türk dəyərlərinə xəyanət edib Nobel mükafatı alanda "Babamın bavulu" adlı nitq söylədi - Nobel nitqi. Nitq onun bütün varlığından çağlayıb gəlirdi. Özü də nə Nobel Akademiyasının üzvlərinə, nə də salonda onu dinləyənlərə baxmırdı. Sanki gözlərinin qabağında yazıçı olmaq istəyən, ancaq istedadı qədərincə olmadığından arzusuna çatmayan atasını görürdü. Atasının bavulundan (çamadanından) çıxan vecsiz yazıların acı təəssüflə xatırlanması sanki bəxtdən, taledən alınan qisas idi. Bunları niyə xatırladım? Zənnimcə, deyəcəyim fikrin mahiyyəti elə bu həqiqətdə gizlənib; əgər bir vaxt gənc türkoloq Cahid İsmayıloğlu alacağı nüfuzlu ödəm müqabilində cavab nitqi söyləməli olsa, o, atasını nəinki acı təəssüflə, heç təəssüflə də yox. Əksinə, həmin nitqi fəxrətlə təkrar edəcək. Çünki atasının obrazı gözlərinin qabağında bütün qüruru ilə görünəcək. Belə şəcərələr elmdə və ədəbiyyatda az deyil. Qumilyovları... digərlərini xatırlamaq olar.

...Bizim Gördu baba dağından Soltanlı öl içi kimi görünərdi. Elə bilirəm, buludların dağılan, dumanların, çənlərin-çiskinlərin çəkilən vaxtı olacaq...

...Kimliyin təsdiqi. Bu, möhürdür - açıq*alınla yaşamağın möhürü!

Əli Rza XƏLƏFLİ
* 22.09.2015